

dum alia detur occasio, humillimam submissionem animi mei
 contestandi obsequiis luculentioribus

Sic Pater Omnipotens, mitissimus Arbiter aevi,
 Te statione tegat tuta; Te protegat alis
 Caelitus: ut victrix cingat Tibi tempora Laurus,
 Causa Dei est. Caussam tutabor ipse Patronus.

Ita voveo sancte

Caspar Dornavius a Dornaw

Illustriss. Princip. Inclyt. ordin. utriusque

Silesiae et Lusatiae

ad Comitata Serenitatis Vestrae et Inclyt.

Statuum Legatus ac Orator.

Bethlen úgy látszik nem sokra becsülte e könyvet, mert a
 czímlapon következő ajánlatot olvasunk:

Generoso Francisco Bethlen in memoriam sempiternam
 librum Petrus Gauay dono dabat. Anno 1629 (?) Martii Sofalvae.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY „RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁHOZ.”

I.

(154.) Nagy-Szombat, 1591.

Pécsi Lukács. Az Keresztyen Hadakozasnac Tűköre.
 Melyben, Minden Hadviseloc: Hadnagyoc, Szazadosoc, Es Egyeb
 Vitezlő nép: azok is kic őket az taborban köuetic &c. Eletek-
 nek artatlansagat, es rend tartasat, haszonnal meg tekinthetic.
 Peechi Lvkach Altal Irattatot.

Luc: 3. Senkit meg ne nyomorechatoc, Senkit boszuual
 ne illessetec: Hanem fizetetekcel meg elegendgyetec.

Nyomtattatot Nagy Szombatba.

K. 8-r. 178 levél; lapszámozva nincs, csak a levelek van-
 nak megjelölve. Végén egy levélnyi mutató tábla; az utolsó levél

előlapját Pécsi Lukács koszorúba foglalt nemesi czimere foglalja el L. P. betűkkel, és alatta 1591. évszámmal. Ugyanezen czimert, ugyancsak 1591. évszámmal említi Szabó K. Régi Magy. Kt. 252. sz. Pécsinek »Az Keresztyen Szvzekneç Tiszteseges koszoróia« című munkájánál; mivel azonban e műnek egyetlen ép példánya a zágrábi érsekség könyvtárában létezik, példányunkéval nem hasonlíthattam össze.

Egyetlen teljes példánya a gyöngyösi szentferenczerendi zárdakönyvtárában, hol tavaly rövid czimmást vettem róla; teljes leírását Bognár Márk áldozár és hittanár úr szívességéből közölhetem.

Szabó Károly a Könyv-Szemle 1878. évf. 315. lapján. 47. adalék gyanánt, a mikházai franc. zárdakönyvtárában lévő igen csonka munkáról tesz említést, melynek lapjai fölött álló homlokirata: »Az Keresztyen Vitezkedesnek Tüköre.« Szabó Károly a szövegből kimutatja, hogy e munkát 1594-ben nyomatták. Mégis meglehet, hogy azonos az általunk leírt példánnyal. Mert a cím- és metszvény évszáma aligha jelenti a mű nyomtatási évét, mire analogiául szolgálhat a Nádasdy és Kanisay családok 1537. feliratú, hasonlólag alkalmazott czimere, melyet Abádi Benedek Sylvester Uj Testamentomának végén még 1541-ben is használt.

✕ (155.) Lőcse, 1649.

Comenius Ámos J. Index Vocabulorum. 8-r. 511 lap. Teljes példány. A, Aa rendszerben, A—J₈ ívszám; czimlapja azonban hiányzik, vagy tán sohasem volt. A Ballagi-könyvgyűjteményben meglévő példány Comenius Janua és Vestibulumának azon lőcsei, 1649-iki Brever Lőrincz-féle kiadásához van kötve, melyet Szinnyi J. 114-ik adalékul közölt a Könyv-Szemle ez évi folyama 35. lapján, és a melylyel nyomdai kiállítása teljesen megegyezik.

Ez a szótár Comenius Janua Lingvarum angol és belga indexének fordítása; a »praefatio« szerint Tsalolci János és Bihar Ferencz gyulafehérvári tanárok készítették az erdélyi iskolák számára. Gyulafehérvári, 1647-iki kiadását említi Szabó Károly R. M. Kt. 792. sz.

X (156.) Kassa, 1672.

Br. Spankau Párizs, felsőmagyarországi cs. k. főhadparancsnok nyiltparancsa a 13 felsőmagyarországi vármegyéhez. Datum Cassoviae Die 12a Mensis Maii Anno 1672.

1 levél, falragasz alakban. Kétségkívül a kassai jezsuita nyomda terméke Egész terjedelmében közölte Lehoczky Tivadar, Századok. 1867. évf. 283—285 l. Meg van a pozsonyi kir. kath. főgymnasium régi könyvtárában.

X (157.) Kassa, 1676.

Gr. Strasoldo Károly, felsőmagyarországi cs. k. főhadparancsnok »Bóldog a' ki másnak kárán tanul; A ki pedig a' maga veszedelme után sem okosodik, legboldogtalanb« kezdetű nyilt parancsa. Datum ex Generalatu Cassoviensi. Die 20. Mensis Februarj. 1676-dik Esztendőben.

1 levél. A bpesti egyetemi könyvtárban, Kapri nay Collect. Msc. A. T. XXXIX. p. 192.

X (158.) Kolozsvár, 1677.

Balassa Balint és Rimai János. Az Néhai Tekintetes, Nāgos vitéz Vrnak-Gyarmati Balassa Balintnak; Es Amaz jó emlékezetű néhai Nemzetes Rimai Janosnak; Igaz haza fiának, és a' Magyar nyelv két ékességének. Istenes Éneki. Mostan ujjobban e' kis formában ki-bocsáttattak. Colosvaratt, Veres-egy-egyházi Mihály által, 1677.

24-r. 288 l. Elül: czímlap és Elogia Balassae (Rimai Jánostól és Tolnai Balog Jánostól magyar és latin versekben) 6 szatlan lev. Végén: Lajstrom 3 szatlan lev., ezután következnek külön czímlappal, de az ívjegyek folytatásával: »Edgynéhány oktató (!) Regulák által »Vezerlő Uta. Minden úton járó igaz Izraëlitának, s egyéb Imádságok, összesen 27 levél, melyből az 5 első levél számozatlan; a következő levelek lapszáma 42. Az utolsó, szatlan levélen a »Mutato Tablacska« áll.

Balassa és Rimai 6-ik, eddig ismeretlen kiadása, a magyar akademia könyvtárában. A Kolozsvárt, 1681-ben megjelent kia-

dásban (Szabó Károly R. M. Kt. 1258), alkalmasint csak a cím-lap új. Össze nem hasonlíthattam, mert az 1681-iki kiadás egyetlen példánya az erdélyi múzeumban van.

✕ (159.) Debreczen, 1679.

Köleséri Sámuel. Istenenek 's Nemzetének Vegig Hiven Szolgáló David Patriarcha. Avagy Olly Halotti idvesseges Tanítás; mellyet, amaz nagy emlekezetű, ritka példájú, Istenét 's Hazáját szerető, Debreczen Városának, mind józan tanácsával, mind pedig veszedelmes időkben való sok nyughatatlanságival 's Özvegyekért 's Arvákért sok sanyarúság (csak nem halált) szenvedésivel, sokat szolgált Patriarcha Embernek, Nehai nemzetes Idősbik Dobozi Istvan Uramnak, A' Debreczeni Népnek siralmával lőtt Tisztességes Temetésének alkalmatosságával, a Ház előtt Kis-Asszony havának 2. napján 1679-ben prédikált; mostan pedig szerelmesi kivánságára, a meg-hóltnak áldott emlekezetinek fenn hagyására 's Virtus-inak követésére ki is bocsátott Köleseri Samuel, A' Debreczeni K. Gyülekezetnek edgyik Tanítója. Birák. k. 9. 48. Mit cselekedém látatok, siessetek, cselekedgyetek ti-is úgy mint én. — Debreczenben, Nyomtattatott Rosnyai Janos által, 1679.

4-r. 10 sztlan lev. Ajánlat: «Nemzetes Fekete Judith Asszonynek, Idvezült Idősbik Dobozi Istvan Uram meg-maradott szomorú özvegyének, Es Nemzetes Iffiu Dobozi Istvan (!) Uramnak, A' meg-hóltnak kedves Unokájának, . . . — Írám Debreczenben kedves Gyermekek K. M. halálán való szomorúságomban. András h. 30. napján 1679-ben. Kölcseri Samuel.»

Ép példánya a sárospataki ref. főiskola könyvtárában. Collectio Püspökiana. 6. darab. Cím-lapján Köleséri írása: »Tiszt. Felvinczi Sandor Uramk ev kk.«

✕ (160.) Debreczen, 1679.

Kabai Bodor Gellért. A' Jo Elöl-Jaroknak A' Nép közzül való ki-eséseknek káros vóltáról való edgyűgyű Elmelkedes, Mellyet Amaz nagy és igen bóldog emlekezetű Nehai Nemzetes Idősbik Dobozi Istvan Uram, Tisztességes el-takarítatásának alkalmatosságával tött a sir felett, Anno 1679. 2.

Augusti. Kabai B. Gellert, Debreczeni edgyik L. Pásztor. — Debreczenben, Nyomtatott Rosnyai János által.

4-r. 9 sztlan lev. Ivjlezése C₃—F₃. az előbbi munka után folytatólag. Ajánlat: »Idösbik Dobozi Istvan Uram Siralmas Özvegyének, Nemzetes Fekete Judith Aszszonynak, . . . és . . . Iffiabbik Dobozi Istvan és Dobozi Janos Uraimeknak, meg-hólt Nagy Attyoknak halálán kesergő Unokáknak, . . . — Irám Debreczenben, Anno 1679. die 19. Decembris . . . Kabai B. Gellert (!), D. L. P.«

A sárospataki ref. főiskola könyvtárában, az előbbi munkához kötve, Collectio Püspökiana 7. darab. Elzevir betűkkel nyomtatott; a legszebb, legtisztább és legizlésebb debreczeni nyomtatvány, melyet életemben láttam.

(161.) Kassa, 1691.

Warmern Kristóf. *α & ω*. *Gazophylacium Decem Lingvarum Europaearum apertum, In Qvo non solum Pronunciationes, Declinationes & Conjugationes; sed etiam diversi Dialogi in Sermone Germanico, Polonico, Bohemico, Belgico, Anglico, Latino, Gallico, Hispanico, Italice & Vngarico reperiuntur.* Das ist: Neu-eröffneter Schacz-Kasten (Der fürnehmsten Zehen Sprachen in Europa) Darinnen nicht allein die Pronunciationes, Declinationes und Conjugationes in Deutscher | Polnischer | Böhmischer | Niederländischer | Engelländischer | Lateinischer | Frantzösischer | Spanischer Italienischer und Vngarischer Sprache; Sondern auch unterschiedliche nützliche Gespräche in gedachten Zehen Sprachen zu finden 1 von allerhand gemeinen Sachen und Geschäften welche täglich in der Haushaltung | in der Kauffmanschaft und andern Verrichtungen. zu Hause, und auf der Reise für fallen | sowohl vor die studierende Jugend | als auch allen Liebhabern dieser Sprachen zu Nutz mit sonderem Fleisse geschrieben und zusammen gebracht von Christophoro Warmern | *Artium Lib. & Lingv. Culture, & p. t apud Cassovienses Ecclesiaste germanico. Cassoviae, Excudit Johannes Klein, Anno Christi M. DC. XCI.*

Hossz. 4-r. 315 lap. Ép példánya a magy. tud. akadémia könyvtárában (gr. Teleki-alapítvány.) E munkát Szabó

K. Németh: Mem. Typ. után, 1404 sz. a. mint olyant említi, melynek egy példányát sem látta. A Könyv-Szemle 1879. 27. lapján, 81. adalék gyanánt közölve van a múzeumi csonka példány czímlapja, mely szintén Kassán és 1691-ben nyomtatott, de nem Klein János, hanem Schulcz János által.

(162.) Debreczen, 1702.

Pataki János. Halotti Predikatio, Mellyet: Ama' néhai bóldog emlekezetű Tekintetes, Nemes, Nemzetes Kende Ferentz Uramnak Teste felett, utolsó tisztességes eltakarításának alkalmazásával, a' Háznál el-mondott. 1701 Eszt. Pünköst havának 8-dik napján. Pataki Janos. A' Szathmár Némethi Ekklesiának edgyik méltatlan Lelki Tanítója. Debreczenben. Nyomtatott. Vincze György által. 1702 Esztendőben.

K.-8.r. 16 szatlan lev. Ajánlva van Kende Erzsébet asszonynak, Ilosvai Györgyné sz. Kende Klárának, Balyi Ferencné sz. Kende Katának, Désán Mihályné sz. Turoczi Máriának és Turoczi Klára kisasszonynak. Megvan a Ballagi-könyvtárban.

✧ (163.) Hely n. 1705.

Hit által meg-tisztított szívnek Hitbeli Tsokja. Avagy Bőjti Imadtság, Melly által: Az Magyar Hazában lévő Reformatusok, és minden szentek, ez bizontalan időben, nem tsak Istenhez-való igaz megtéréseknek bizonyos és tsalhatatlan jelét adgyak ki; hanem egyszer 's mind az Elő és Igaz Urnak busulással tellyes ortzáját azzal tsókolgatván, magoknak s Hazájoknak oltalmat, vigasztalást, és ellenségtől való szabadulást nyerhetnek. — Sóltár Kön. II. Rész. 12. Vers. Tsókolgassátok a' Fiat' s a' t. (A nyomda czímere: élőfa). Nyomtatott 1705-ben.

K.-8.r. 4 szatlan lev. Megvan a Ballagi-könyvgyűjteményben Budapesten.

✧ Bécs, 1706.

Conditiones Armistitÿ inter Sacram Caesaream Regiamque Majestatem âb una, nec non confoederatos Regni Hungariae Status Partibus âb altera, operâ & interventu receptae laudabilis Mediationis Serenissimae Magnae Britanniae Re-

ginae, & Dominorum Ordinum Generalium Foederatarum Belgj Provinciarum conclusi, perque Commissarios Plenipotentiarios hinc inde Anno & die ad finem positis subscripti. — Az Főlséghes Császár, és Király közöt egy részről és az Magyar Országgi Confoederált statusok között más részről, az Főlséghes Anglia Királynénak, és Belgium Tartományokbeli Generalis foederatus Uri Rendeknek, bevett dicséretes Mediatioja közben járo munkálkodásával el végzett, és föllyül megh nevezett mind két Résznek Plenipotentiarius Commissariusi által, az aláb mégh irtt Esztendőben, és napon subscribált Armistitiumnak Czikkeli, és Conditioi.

Ugyanez rovatosan latinúl: *Conditiones Armistitij etc.* Végén: *Viennae Austriae, Typis Andreae Heyinger, 1706.*

2-r. 3 szatlan lev. Említi Thaly Kálmán mint a saját gyűjteményében meglévő nyomtatványt: *Történelmi Tár.* 1879. 807. Én az egyetemi-könyvtár Kaprinay-féle gyűjteményében (Mssc. C, Tom. xxxiv. p. 544—549.) akadtam rá, melynek példányát a következő jegyzet teszi kiválóan érdekessé: »Rogavi Per Illustrem Dominum Koller nomine Rechterm, Dni Comitiss ut curam habere velit ut puncta haec armistitij hic Týrnaviae typis imprimantur. Týrnaviae 31. Maji 1706. J. L. Hochheimer Secret. Med.« E munka csakugyan ki is nyomtatott Nagyszombatban, 1706. (Szabó Károlynál 1717. sz.), valószínűleg az egyet. könyvtár példánya után, melynek magyar szövege tele van kézirati javítgatással. ~

✓ (164.) Nagy-Szombat (?) 1706.

Rákóczi Ferencz proclamatioja. Nos Franciscus Dei Gratiâ Princeps Rakoczi . . . . Senki sincs, valaki vagy édes Eleinek . . . . stb. Datum Ex Castris Nostris ad Ersek-Ujvár positis. Die Mensis Julj. Anno Millesimô Septingentesimô Sextô.

Falragasz-alakú levélen. Egyetemi könyvtár Kaprinay Mssc. CT. xvi. — Nyomdai kiállítása után ítélve valószínű, hogy a nagyszombati academiái betűkkel nyomtatott.

✕

Közli: *Dr. Ballagi Aladár.*